

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO 2007 M. LIEPOS 5 D. NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ IŠLIKUSI NEKILNOJAMĄJĮ TURŲĄ ATKŪRIMO ĮSTATYMO 5 STRAIPSNIO 2 DALIES 1 PUNKTO (2002 M. BALANDŽIO 2 D. REDAKCIJA), 16 STRAIPSNIO 7 DALIES (1999 M. GEGUŽĖS 13 D., 2001 M. GRUODŽIO 11 D. REDAKCIJOS) ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI“ IŠAIŠKINIMO

2008 m. liepos 4 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Tomos Birmontienės, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant prašymą išaiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą pateikusiai pareiškėjų – Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininko atstovei Seimo Kaimo reikalų komiteto biuro patarėjai Gintarei Dešukaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2008 m. liepos 2 d. apsvaustė Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininko Česlovo Juršėno prašymą išaiškinti, nuo kurio momento pagal Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punkto (2002 m. balandžio 2 d. redakcija), 16 straipsnio 7 dalies (1999 m. gegužės 13 d., 2001 m. gruodžio 11 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ atsiranda piliečių teisėti lūkesčiai, kad jiems bus atkurtos nuosavybės teisės perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje.

Konstitucinis Teismas

nustatė:**I**

1. Konstitucinis Teismas 2007 m. liepos 5 d. konstitucinės justicijos byloje Nr. 03/04-15/04-05/06 pagal pareiškėjo – Klaipėdos apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 16 straipsnio 7 dalis (1999 m. gegužės 13 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad valstybiniuose parkuose ir valstybiniuose draustiniuose žemė ir miškas gražinami perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės sklypą ar miško plotą tik piliečiams, gyvenantiems tame rajone, kuriame yra valstybinis parkas ar valstybinis draustinis, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 18, 29, 32 straipsniams (prašymas Nr. 1B-01/2004), pareiškėjo – Šiaulių apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 16 straipsnio 7 dalis (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad valstybiniuose parkuose ir valstybiniuose draustiniuose žemė, miškas ar vandens telkiniai perduodami nuosavybėn neatlygintinai lygiaverčiu žemės, miško ar vandens plotu neskaidant sklypo į dalis, išskyrus asmeninio ūkio žemę, tik tiems piliečiams, kurie šiose teritorijose naudoja žemę asmeniniam ūkiui arba kurie 2001 m. rugpjūčio 17 d. gyveno ir turėjo nuosavybės teise gyvenamuosius namus ar butus, jų dalis valstybiniame parke ar valstybiniame draustinyje bei su jais besiribojančiuose kaimuose ir miesteliuose, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-14/2004), pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punktą (2002 m. balandžio 2 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad gražinamos natūra laisvos (neužstatytos) žemės plotas sumažinamas iki 1 ha ploto žemės sklypo dydžio, jeigu jame yra suprojektuoti žemės sklypai, perduodami neatlygintinai piliečiams individualiai statybai pagal šio straipsnio 2 dalies 3 punktą ir jų negalima suprojektuoti kitose miesto teritorijose dėl laisvos (neužstatytos) žemės šiame mieste trūkumo, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 3 daliai (prašymas Nr. 1B-05/2006), priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punkto (2002 m. balandžio 2 d. redakcija), 16 straipsnio 7 dalies (1999 m. gegužės 13 d., 2001 m. gruodžio 11 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2007, Nr. 76-3018; toliau – ir Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimas).

2. Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarime pripažinta, kad:

– Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 16 straipsnio 7 dalis (1999 m. gegužės 13 d. redakcija) ta apimtimi, kuria buvo nustatyta, kad nuosavybės teisės

gali būti atkurtos perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės sklypą ar miško plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo ne to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur, taip pat tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kurie negyvena to valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, prieštaravo Konstitucijos 54 straipsniui, 128 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 16 straipsnio 7 dalis (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad nuosavybės teisės gali būti atkurtos perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas ar vandens telkinys iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo ne to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur, ir tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas ar vandens telkinys iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, tačiau tie piliečiai gyvena ne to valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur, prieštarauja Konstitucijos 54 straipsniui, 128 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punktas (2002 m. balandžio 2 d. redakcija) ta apimtimi, kuria buvo nustatyta, kad grąžinant natūra laisvą (neužstatytą) žemę grąžinamos natūra laisvos (neužstatytos) žemės plotas sumažinamas iki 1 ha ploto žemės sklypo dydžio, jeigu jame yra suprojektuoti žemės sklypai, perduodami neatlygintinai piliečiams individualiai statybai pagal šio straipsnio 2 dalies 3 punktą ir jų negalima suprojektuoti kitose miesto teritorijose dėl laisvos (neužstatytos) žemės šiame mieste trūkumo, neprieštaravo Konstitucijai.

3. Pareiškėjas – Seimo Pirmininkas prašo Konstitucinį Teismą išaiškinti, nuo kurio momento pagal Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimą atsiranda piliečių teisėti lūkesčiai, kad jiems bus atkurtos nuosavybės teisės perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje.

II

Konstitucinio Teismo posėdyje prašymą išaiškinti Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d.

nutarimą pateikęs pareiškėjas – Seimo Pirmininko atstovė paaikšino motyvus, paskatinusius pareiškėją kreiptis į Konstitucinį Teismą, ir atsakė į Konstitucinio Teismo teisėjų pateiktus klausimus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Konstitucinio Teismo įstatyme yra įtvirtinti Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti savo nutarimus (61 straipsnis). Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus aiškinti ir kitus savo baigiamuosius aktus (Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 6 d., 2006 m. kovo 14 d. (byla Nr. 13/2000-14/2000-20/2000-21/2000-22/2000-25/2000-31/2000-35/2000-39/2000-8/01-31/01), 2006 m. lapkričio 20 d., 2006 m. lapkričio 21 d., 2007 m. gruodžio 6 d., 2008 m. vasario 1 d. sprendimai).

2. Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas savo nutarimą oficialiai aiškina pagal dalyvavusių byloje asmenų, kitų institucijų ar asmenų, kuriems jis išsiųstas, prašymą, taip pat savo iniciatyva. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 60 straipsnio 2 dalį Konstitucinio Teismo pirmininkas gali nurodyti, kad Konstitucinio Teismo nutarimas būtų išsiųstas kitoms institucijoms, pareigūnams ar piliečiams. Pagal Konstitucinio Teismo pirmininko 2004 m. kovo 29 d. įsakymą Nr. 4B-10 „Dėl Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išsiuntimo“ Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai išsiunčiami *inter alia* Seimo Pirmininkui. Taigi Seimo Pirmininkas pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 1 dalį turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą.

3. Dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimamas sprendimas – atskiras dokumentas (Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 2 dalis).

4. Konstitucinis Teismas savo aktuose yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis – plačiau, išsamiau atskleisti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. (byla Nr. 13/2000-14/2000-20/2000-21/2000-22/2000-25/2000-31/2000-35/2000-39/2000-8/01-31/01), 2006 m. lapkričio 21 d., 2007 m. gruodžio 6 d., 2008 m. vasario 1 d. sprendimai).

5. Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas; jo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamosios dalies argumentais; aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutarimosios (rezoliucinės), tiek motyvuojamosios dalių turinio; dėl

Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d., 2006 m. kovo 14 d. (byla Nr. 13/2000-14/2000-20/2000-21/2000-22/2000-25/2000-31/2000-35/2000-39/2000-8/01-31/01) sprendimai, 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 21 d., 2007 m. gruodžio 6 d., 2008 m. vasario 1 d. sprendimai).

6. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 3 dalį Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, nekeisdamas jo turinio.

Ši Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 3 dalies nuostata, be kita ko, reiškia, kad aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia* prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutarimas, taip pat kad Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti nutarimas, netyrė (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas (byla Nr. 13/2000-14/2000-20/2000-21/2000-22/2000-25/2000-31/2000-35/2000-39/2000-8/01-31/01), 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 21 d., 2007 m. gruodžio 6 d., 2008 m. vasario 1 d. sprendimai). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad prašymo išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą nagrinėjimas nesuponuoja naujos konstitucinės justicijos bylos (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d., 2007 m. gruodžio 6 d., 2008 m. vasario 1 d. sprendimai).

Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies, kurioje nustatyta, jog Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami, formuluotė „yra galutiniai ir neskundžiami“ reiškia ir tai, kad Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams, neišskiriant nė paties Konstitucinio Teismo: Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui, jie suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad jis negali jų pakeisti arba jų peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 21 d., 2007 m. gruodžio 6 d., 2008 m. vasario 1 d. sprendimai).

Taigi oficialiai aiškinant (pagal byloje dalyvavusių asmenų, kitų institucijų ir asmenų, kuriems Konstitucinio Teismo nutarimas išsiųstas, prašymą, taip pat paties Konstitucinio Teismo iniciatyva) Konstitucinio Teismo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus oficiali konstitucinė doktrina nėra koreguojama. Oficialios konstitucinės doktrinos koregavimas (kuris, be abejo, visada turi būti konstituciškai pagrindžiamas ir eksplicitiškai motyvuotas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte) sietinas su naujų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimu ir naujų Konstitucinio Teismo precedentų

sukūrimu jose, bet ne su Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų nuostatų oficialiu aiškinimu (Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d., 2008 m. vasario 1 d. sprendimai).

7. Pažymėtina ir tai, kad oficialios konstitucinės doktrinos vienodumas ir tęstinumas suponuoja būtinybę kiekvieną aiškinamą Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto nuostatą aiškinti atsižvelgiant į visą oficialų konstitucinį doktrininį kontekstą, taip pat į kitas Konstitucijos nuostatas (eksplicitines ir implicitines), susijusias su Konstitucijos nuostata (nuostatomis), kurią (kurias) aiškinant Konstitucinio Teismo nutarime, kitame baigiamajame akte buvo suformuluota atitinkama oficiali konstitucinė doktrininė nuostata. Jokia Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto oficiali konstitucinė doktrininė nuostata negali būti aiškinama izoliuotai, ignoruojant jos prasmines bei sistemines sąsajas su kitomis oficialiomis konstitucinėmis doktrinėmis nuostatomis, išdėstytomis tame Konstitucinio Teismo nutarime, kitame baigiamajame akte, kituose Konstitucinio Teismo aktuose, taip pat su kitomis Konstitucijos nuostatomis (eksplicitinėmis ir implicitinėmis) (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d., 2007 m. gruodžio 6 d., 2008 m. vasario 1 d. sprendimai).

II

1. Pagal Seimo Pirmininko prašymą aiškinant Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimo nuostatas pažymėtina, kad konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas minėtas Konstitucinio Teismo nutarimas, buvo tiriama:

– Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (toliau – Įstatymas) 16 straipsnio 7 dalies (1999 m. gegužės 13 d. redakcija) atitiktis Konstitucijai ta apimtimi, kuria buvo nustatyta, kad nuosavybės teisės gali būti atkurtos perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės sklypą ar miško plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo ne to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur, taip pat tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kurie negyvena to valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje;

– Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 16 straipsnio 7 dalies (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) atitiktis Konstitucijai ta apimtimi, kuria nustatyta, kad nuosavybės teisės gali būti atkurtos perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas ar vandens telkinys iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo ne

to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur, ir tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas ar vandens telkinys iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, tačiau tie piliečiai gyvena ne to valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur;

– Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punkto (2002 m. balandžio 2 d. redakcija) atitiktis Konstitucijai ta apimtimi, kuria buvo nustatyta, kad grąžinant natūra laisvą (neužstatytą) žemę grąžinamos natūra laisvos (neužstatytos) žemės plotas sumažinamas iki 1 ha ploto žemės sklypo dydžio, jeigu jame yra suprojektuoti žemės sklypai, perduodami neatlygintinai piliečiams individualiai statybai pagal šio straipsnio 2 dalies 3 punktą ir jų negalima suprojektuoti kitose miesto teritorijose dėl laisvos (neužstatytos) žemės šiame mieste trūkumo.

2. Pareiškėjas – Seimo Pirmininkas, remdamasis Konstitucinio Teismo doktrinine nuostata, kad Konstitucija apskritai neužkerta kelio tam tikrais ypatingais atvejais saugoti bei ginti ir tokias asmens įgytas teises, kurios kyla iš teisės aktų, vėliau pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai, prašo išaiškinti, „nuo kurio momento, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punkto (2002 m. balandžio 2 d. redakcija), 16 straipsnio 7 dalies (1999 m. gegužės 13 d., 2001 m. gruodžio 11 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ prasme, atsiranda teisėti lūkesčiai atkuriant nuosavybės teises piliečiams perduodant nuosavybės lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje“.

3. Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį, Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 1 dalį įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo nutarimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis aiškintina kaip reiškianti, jog kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas; Konstitucinio Teismo nutarimo pripažinti teisės aktą ar jo dalį nekonstituciniu galia negali būti įveikta pakartotinai priėmus tokį pat teisės aktą ar jo dalį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai).

4. Šiame kontekste pažymėtina, jog oficialioje konstitucinėje doktrinoje, *inter alia*

Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarime, pabrėžiama, kad vienas iš teisėtų lūkesčių apsaugos principo elementų yra teisių, įgytų pagal Konstituciją, Konstitucijai neprieštaraujančius įstatymus ir kitus teisės aktus, apsauga.

Šios oficialios konstitucinės doktrinos nuostatos reiškia, kad Konstitucijai prieštaraujančiais pripažinti teisės aktai (jų dalys) negali būti taikomi nuo Konstitucinio Teismo nutarimo oficialaus paskelbimo dienos, taip pat nuo to momento paprastai negali būti įgyvendinamos ir asmenų teisės, įgytos pagal Konstitucijai prieštaraujančiais pripažintus teisės aktus.

Be to, Konstitucinis Teismas savo nutarimuose, *inter alia* 2007 m. liepos 5 d. nutarime, yra pažymėjęs ir tai, kad Konstitucija apskritai neužkerta kelio tam tikrais ypatingais atvejais saugoti bei ginti ir tokias asmens įgytas teises, kylančias iš teisės aktų, vėliau pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai, kurių neapgynus ir neapsaugojus šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų didesnę žalą, negu toji, kurią šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų, jeigu minėtos teisės būtų visiškai arba iš dalies apsaugotos ir apgintos, taip pat kad sprendžiant, ar iš teisės akto, vėliau pripažinto prieštaraujančiu Konstitucijai (poįstatyminio akto – prieštaraujančiu Konstitucijai ir (arba) įstatymams), jo galiojimo metu kilusios asmens įgytos teisės turi būti saugomos ir ginamos, ar ne, o jeigu taip, tai koku mastu, kiekvienu atveju būtina išsiaiškinti, ar neapsaugojus ir neapgynus šių įgytų teisių nebus pažeistos kitos Konstitucijos saugomos vertybės, ar nebus pažeista Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyra.

Kaip minėta, būtent šiomis Konstitucinio Teismo doktrininėmis nuostatomis yra grindžiamas pareiškėjo – Seimo Pirmininko prašymas.

5. Pažymėtina, kad nors pareiškėjo prašymas suformuluotas kaip prašymas išsiaiškinti, nuo kurio momento pagal Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimą atsiranda piliečių teisėti lūkesčiai, kad jiems bus atkurtos nuosavybės teisės perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, iš prašymo argumentų, pareiškėjo – Seimo Pirmininko atstovės paaiškinimų, pateiktų Konstitucinio Teismo posėdyje, matyti, kad pareiškėjas prašo išsiaiškinti, nuo kurio momento atsiranda teisėti lūkesčiai atkurti nuosavybės teises įgyjant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas ar vandens telkinys iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo ne to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur, taip pat tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas ar vandens telkinys iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kurie negyvena to valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje.

III

1. Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 16 straipsnio 7 dalyje (1999 m. gegužės 13 d. redakcija) buvo nustatyta, kad „valstybiniuose parkuose ir valstybiniuose draustiniuose žemė ir miškas gražinami perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės sklypą ar miško plotą tik piliečiams, gyvenantiems tame rajone, kuriame yra valstybinis parkas ar valstybinis draustinis“.

Konstitucinis Teismas, 2007 m. liepos 5 d. nutarime aiškindamas minėtą Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 16 straipsnio 7 dalies (1999 m. gegužės 13 d. redakcija) nuostatą, konstatavo, kad pagal šią nuostatą nuosavybės teisė į žemę, mišką galėjo būti atkurta: 1) piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi žemė ar miškas iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje; 2) piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi žemė ar miškas iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo ne valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur. Be to, nei vieniems, nei kitiems nurodytiems piliečiams nėra galimybės atkurti nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą gražinant natūra būtent tą žemės, miško plotą, kuris jiems priklausė nuosavybės teise, – valstybiniuose parkuose ir valstybiniuose draustiniuose esanti žemė ar miškas jiems nuosavybėn yra perduodama kaip turtas, lygiavertis jų turėtajam turtui (žemei, miškui); minėti žemė, miškas perduodami nuosavybėn tik tiems piliečiams, kurie gyvena tame rajone, kuriame yra valstybinis parkas ar valstybinis draustinis.

2. Įstatymo 16 straipsnio 7 dalyje (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) buvo nustatyta, kad „valstybiniuose parkuose, išskyrus Nemuno deltos regioninį parką, ir valstybiniuose draustiniuose žemė, miškas ar vandens telkiniai perduodami nuosavybėn neatlygintinai lygiaverčiu žemės, miško ar vandens telkinio plotu neskaidant sklypo į dalis, išskyrus asmeninio ūkio žemę, tik tiems piliečiams, kurie šiose teritorijose naudoja žemę asmeniniam ūkiui arba kurie iki 2001 m. rugpjūčio 17 d. gyveno ir turėjo nuosavybės teise gyvenamuosius namus ar butus, jų dalis valstybiniame parke ir valstybiniame draustinyje bei su jais besiribojančiuose kaimuose ir miesteliuose, taip pat iki 2001 m. rugpjūčio 17 d. šiose teritorijose gyvenusiems piliečiams, kurių sutuoktiniai šiose teritorijose turėjo gyvenamąjį namą ar butą, jų dalį. Nemuno deltos regioniniame parke žemė perduodama nuosavybėn lygiaverčiu žemės plotu neskaidant sklypo į dalis, išskyrus asmeninio ūkio žemę, piliečiams, kurie gyvena šio regioninio parko teritorijoje, taip pat Šilutės ir Pagėgių savivaldybėse. Remiantis iki 2001 m. rugpjūčio 17 d. patvirtintais žemės reformos žemėtvarkos projektais, valstybiniuose parkuose ir valstybiniuose draustiniuose žemė, miškas ar vandens telkiniai piliečiams, gyvenusiems ir turėjusiems nuosavybės teise gyvenamuosius namus ar butus, jų dalis rajone, kuriame yra valstybinis parkas ar valstybinis draustinis, gražinami perduodant nuosavybėn neatlygintinai lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško plotą ar vandens telkinį.“

Konstitucinis Teismas, 2007 m. liepos 5 d. nutarime aiškindamas minėtą Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 16 straipsnio 7 dalies (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatą, konstatavo, kad pagal šią nuostatą valstybiniuose parkuose, išskyrus Nemuno deltos regioninį parką, ir valstybiniuose draustiniuose žemė, miškas ar vandens telkiniai perduodami nuosavybėn neatlygintinai lygiaverčiu žemės, miško ar vandens telkinio plotu piliečiams, kurie atitinka bent vieną iš šių sąlygų: 1) naudoja žemę asmeniniam ūkiui valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje; 2) iki 2001 m. rugpjūčio 17 d. gyveno ir turėjo nuosavybės teise gyvenamuosius namus ar butus, jų dalis valstybiniame parke ir valstybiniame draustinyje; 3) iki 2001 m. rugpjūčio 17 d. gyveno ir turėjo nuosavybės teise gyvenamuosius namus ar butus, jų dalis su valstybiniais parkais ir valstybiniais draustiniais besiribojančiuose kaimuose ir miesteliuose; 4) iki 2001 m. rugpjūčio 17 d. gyveno valstybiniame parke ir valstybiniame draustinyje, jei sutuoktiniai šiose teritorijose turėjo gyvenamąjį namą ar butą, jų dalį.

3. Konstitucinis Teismas savo aktuose yra ne kartą konstatavęs, jog tai, kad valstybė nutarė, kad paneigtos nuosavybės teisės turi būti atkurtos, taip pat tai, kad buvo priimtas restitucijos santykius reguliuojantis įstatymas ir pradėtas įgyvendinti nuosavybės teisių atkūrimas, asmenims, turintiems teisę atkurti nuosavybės teises, sukūrė teisėtą lūkestį, kad jie galės įstatymo nustatytais būdais, sąlygomis, tvarka ir terminais įgyvendinti šią savo teisę; teisėtą lūkestį saugo ir gina Konstitucija; kartu valstybei atsirado pareiga nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimą įstatymais reguliuoti taip, kad minėtas teisėtas lūkestis būtų realiai įgyvendintas.

4. Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarime pažymėta, kad Lietuvos valstybė, siekdama bent iš dalies atkurti teisingumą – atkurti pažeistas nuosavybės teises, pasirinko ne *restitutio in integrum*, bet ribotą restituciją; teisingumo atkūrimas, kai savininkams yra kompensuojama už natūra negražinamą išlikusį nekilnojamąjį turtą, yra dvejopas: jis atkuriamas ir savininko, ir visos visuomenės atžvilgiu; okupacinės valdžios neteisėti veiksmai padarė milžinišką žalą ne tik savininkams, kurių nuosavybės teisės buvo paneigtos, bet ir visai visuomenei, visai valstybei; atkuriant teisingumą savininkų atžvilgiu, negali būti nepaisoma teisingumo visos visuomenės, kurios nariai yra ir šie savininkai, atžvilgiu; nuosavybės teisių atkūrimo procese turi būti siekiama asmenų, kuriems atkuriamos nuosavybės teisės, ir visos visuomenės interesų pusiausvyros. Minėtame nutarime Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas nuosavybės teisių atkūrimo santykius, turi diskreciją nustatyti nuosavybės teisių atkūrimo sąlygas ir tvarką; tai darydamas įstatymų leidėjas yra saistomas Konstitucijos, taigi privalo paisyti konstitucinių nuosavybės teisių apsaugos principų, konstitucinio atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės siekio, kitų konstitucinių vertybių. Įstatymais nustatant nuosavybės teisių atkūrimo sąlygas ir tvarką būtina atsižvelgti į pakitusias socialines, ekonomines bei kitas sąlygas.

4.1. Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarime paminėtos ir ankstesniuose

Konstitucinio Teismo aktuose (1994 m. gegužės 27 d., 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimuose) suformuluotos konstitucinės doktrinos nuostatos, kad Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme gali būti nustatyta, jog nuosavybės objektai natūra nėra gražinami asmenims, turintiems teisę į nuosavybės teisių atkūrimą, o yra valstybės išperkami; šio įstatymo nuostata, kad jei negalima gražinti turto natūra, turi būti skiriama kompensacija, neprieštarauja nuosavybės neliečiamumo ir nuosavybės teisių gynimo principams, nes teisinga kompensacija taip pat užtikrina nuosavybės teisių atkūrimą.

4.2. Konstitucinio Teismo aktuose ne kartą yra konstatuota, kad įstatymų leidėjas, nustatęs nuosavybės teisių atkūrimo tvarką ir sąlygas, pabrėžė pirmenybę buvusiems savininkams žemę susigrąžinti natūra; tačiau jeigu dėl susiklosčiusių faktinių žemėnaudos santykių ir visuomenės poreikių nėra galimybių gražinti žemės natūra, jiems yra garantuota teisė pasirinkti nuosavybės teisių atkūrimo būdą įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis, *inter alia* ekvivalentine natūra.

4.3. Įstatymų leidėjui pasirinkus ne *restitutio in integrum*, bet ribotą restituciją, piliečiams, atitinkantiems Įstatyme nustatytus reikalavimus nuosavybės teisėms atkurti, buvo suteikta teisė į restituciją, tačiau nebūtinai konkrečiu jų pageidaujamu būdu (jei nėra galimybės atkurti nuosavybės teisių būtent tokiu būdu), bet šiame įstatyme numatytais būdais, kurių parinkimą lemia ne tik pretendentų pageidavimai, bet ir objektyvios aplinkybės (dėl susiklosčiusių faktinių žemėnaudos santykių ir visuomenės poreikių atsiradusios kliūtys gražinti turtą natūra ar atlyginti lygiaverčiu turtu).

4.4. Todėl piliečio, atitinkančio Įstatymo nustatytus reikalavimus nuosavybės teisėms atkurti, valios atkurti nuosavybės teises išreiškimas dar nereiškia, kad būtent jo pageidaujamu būdu nuosavybės teisės jam ir bus atkurtos. Kartu pažymėtina, kad nuo tinkamo valios išreiškimo pretendentas gali pagrįstai tikėtis, kad jam nuosavybės teisės bus atkurtos šio įstatymo numatytais būdais, laikantis Įstatymo nustatytos tvarkos, ir kad atkuriant nuosavybės teises nebus pažeistos jame numatytos procedūros (įgalios institucijos nevilkins atlikti jų kompetencijai priklausančių veiksmų).

5. Kaip minėta, Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimu buvo pripažinta, jog Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 16 straipsnio 7 dalis (1999 m. gegužės 13 d., 2001 m. gruodžio 11 d. redakcijos) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad nuosavybės teisės gali būti atkurtos perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas ar vandens telkinys iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo ne to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur, taip pat tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas ar

vandens telkinys iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kurie negyvena to valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, prieštaravo Konstitucijos 54 straipsniui, 128 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Minėta ir tai, kad Konstitucijai prieštaraujančiais pripažinti teisės aktai (jų dalys) negali būti taikomi nuo Konstitucinio Teismo nutarimo oficialaus paskelbimo dienos, taip pat nuo to momento paprastai negali būti įgyvendinamos ir asmenų teisės, įgytos pagal Konstitucijai prieštaraujančiais pripažintus teisės aktus.

6. Vienas iš teisėtų lūkesčių apsaugos principo elementų yra teisių, įgytų pagal Konstituciją, Konstitucijai neprieštaraujančius įstatymus ir kitus teisės aktus, apsauga; tačiau kai kuriais ypatingais atvejais turi būti saugomos ir ginamos asmens teisės, įgytos pagal teisės aktus, vėliau pripažintus prieštaraujančiais Konstitucijai. Šios oficialios konstitucinės doktrinos nuostatos, kuriomis remiasi pareiškėjas, yra susijusios su teisių, įgytų pagal teisės aktus, vėliau pripažintus prieštaraujančiais Konstitucijai, apsaugos interpretavimu.

Nagrinėjamo prašymo kontekste pažymėtina, kad asmenys, siekiantys atkurti nuosavybės teises, iki nuosavybės teisių atkūrimo dar nėra įgiję nuosavybės teisių į konkretų objektą (nekilnojamąjį turtą). Konstitucinis Teismas nutarimuose, priimtuose konstitucinės justicijos bylose, kuriose buvo nagrinėjama teisės aktų (jų dalių), reguliuojančių piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimą, atitiktis Konstitucijai, ne kartą yra konstatavęs, kad iki turto grąžinimo ar atitinkamos kompensacijos sumokėjimo tais atvejais, kai turtas natūra nėra grąžinamas, buvusio savininko subjektinės teisės į konkretų turtą dar nėra atkurtos. Valstybės įgaliotos institucijos sprendimas grąžinti turtą natūra ar kompensuoti už jį turi tokią juridinę reikšmę, kad tik nuo tokio sprendimo priėmimo buvęs savininkas įgyja savininko teises į tokį turtą.

7. Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimas, kurį prašoma išaiškinti, buvo priimtas konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo vertinama Įstatymo nuostatų, reguliuojančių nuosavybės teisių atkūrimą valstybiniuose parkuose ir valstybiniuose draustiniuose, atitiktis Konstitucijai. Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarime konstatuota, kad valstybiniai parkai ir valstybiniai draustiniai yra laikomi ypač vertingomis teritorijomis. Taip pat konstatuota, kad, turėdamas įgaliojimus atitinkamas vietoves priskirti ypač vertingoms vietovėms, įstatymų leidėjas turi ir įgaliojimus, atsižvelgdamas į gamtos objektų, esančių ypač vertingose teritorijose, ypatingą išliekamąją vertę, svarbą, būtinybę juos išsaugoti ateities kartoms, valstybei tenkančią konstitucinę pareigą rūpintis ypač vertingų vietovių išsaugojimu ir racionalių naudojimu, nustatyti specialų tų vietovių apsaugos ir naudojimo režimą.

7.1. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra pabrėžęs, kad pagal Konstituciją natūrali gamtinė aplinka, gyvūnija ir augalija, atskiri gamtos objektai, taip pat ypač vertingos

vietovės yra visuotinę reikšmę turinčios nacionalinės vertybės; jų apsauga bei gamtos išteklių racionalaus naudojimo ir gausinimo užtikrinimas – tai viešasis interesas, kurį garantuoti yra valstybės konstitucinė priedermė (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2007 m. birželio 27 d., 2007 m. rugsėjo 6 d. nutarimai).

7.2. Konstitucinis Teismas 2007 m. rugsėjo 6 d. nutarime taip pat pažymėjo, kad valstybė, turėdama konstitucinę priedermę veikti taip, kad būtų garantuota natūralios gamtinės aplinkos, atskirų jos objektų apsauga, gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas bei jų gausinimas, gali įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų ribojamas atskirų gamtinės aplinkos objektų (gamtos išteklių) naudojimas.

7.3. Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarime, kurio nuostatas prašoma išaiškinti, yra konstatuota: ta aplinkybė, kad turtas, į kurį atkuriamos nuosavybės teisės, yra tokioje vietovėje, kuri priskirta ypač vertingoms vietovėms, yra pakankamas pagrindas įstatymų leidėjui diferencijuotai reguliuoti nuosavybės teisių atkūrimą į tokį turtą, atsižvelgiant *inter alia* į vietovės teisinį statusą; nustatydamas nuosavybės teisių atkūrimo į žemę, mišką, vandens telkinius, esančius ypač vertingose vietovėse, sąlygas ir tvarką, įstatymų leidėjas negali nepaisyti iš Konstitucijos kylančio imperatyvo reguliuoti šiuos santykius taip, kad nebūtų pakenkta ypač vertingų vietovių apsaugai, nes, kaip minėta, ypač vertingos vietovės yra visuotinę reikšmę turinti nacionalinė vertybė, jas būtina išsaugoti ateities kartoms, jų apsauga yra viešasis interesas, kurį garantuoti yra valstybės konstitucinė priedermė.

Be to, šiame Konstitucinio Teismo nutarime pabrėžta ir tai, kad kitaip turėtų būti vertinamas toks teisinis reguliavimas, kai tam tikras žemės, miško, vandens telkinio plotas, esantis valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, kaip lygiavertis turtas vietoje valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje turėtos žemės, miško, vandens telkinio, kurio pagal įstatymą negalima grąžinti natūra (jis yra valstybės išperkamas), suteikiamas tokiems piliečiams, kurie negyvena to valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, nes toks nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimas minėtiems asmenims sudarytų teisinę prielaidą atsirasti sunkiai kontroliuojamiems ypač vertingų vietovių kokybiniais pokyčiams (kurie galėtų atsirasti, pvz., dėl labai suaktyvėjusios ūkinės ar kitokios veiklos valstybiniame parke, valstybiniame draustinyje), keltų grėsmę valstybinių parkų, valstybinių draustinių, kaip ypač vertingų vietovių, išsaugojimui; toks teisinis reguliavimas būtų konstituciškai nepagrįstas – jis būtų nesuderinamas su Konstitucijos 54 straipsniu, 128 straipsnio 2 dalimi, konstituciniu teisinės valstybės principu.

8. Atsižvelgiant į valstybinių parkų ir valstybinių draustinių gamtinės aplinkos ir jos objektų apsaugos požiūriu ypatingą statusą, esantį pagrindu šias teritorijas pripažinti ypač vertingomis teritorijomis ir visuotinę reikšmę turinčia nacionaline vertybe, kurios išsaugojimas yra viešasis interesas, sprendžiant nuosavybės teisių atkūrimo šiose teritorijose klausimus negali būti nepaisoma

iš Konstitucijos kylančių natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsaugos imperatyvų.

Taigi asmenų, kuriems, kaip konstatuota Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarime, pagal Konstituciją nuosavybės teisės ekvivalentine natūra valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje negali būti atkurtos, bet kurie iki minėto Konstitucinio Teismo nutarimo priėmimo yra pradėję nuosavybės teisių atkūrimo valstybiniame parke ar valstybiniame draustinyje procesą, interesai atkurti nuosavybės teises valstybiniame parke ar valstybiniame draustinyje negali būti iškelti aukščiau intereso išsaugoti valstybinį parką ar valstybinį draustinį, kaip išskirtinę reikšmę turinčią nacionalinę vertybę, pagal Konstituciją pripažinto viešuoju interesu.

9. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus konstatuotina, kad pagal Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimą – jame, kaip minėta, prieštaraujančia Konstitucijai buvo pripažinta *inter alia* Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 16 straipsnio 7 dalis (1999 m. gegužės 13 d., 2001 m. gruodžio 11 d. redakcijos) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad nuosavybės teisės gali būti atkurtos perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško (ar vandens telkinio) plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas (ar vandens telkinys) iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo ne to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur, ir tiems piliečiams, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas (ar vandens telkinys) iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, tačiau tie piliečiai gyvena ne to valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur, – piliečiai, kurių turėta žemė, miškas, vandens telkinys buvo ne valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, taip pat tie piliečiai, kurie negyvena toje teritorijoje, negali būti laikomi turinčiais teisėtą lūkestį atkurti nuosavybės teises įgyjant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje.

10. Šiame kontekste pažymėtina, jog Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarime konstatavus, kad pagal Konstituciją piliečiai, kurių turėta žemė, miškas, vandens telkinys buvo ne to valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, taip pat tie piliečiai, kurie negyvena toje teritorijoje, negali atkurti nuosavybės teisių įgydami nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, negali būti paneigtas šių asmenų teisėtas lūkestis atkurti nuosavybės teises – jis išlieka, tačiau gali būti įgyvendinamas kitu Įstatymo nustatytu nuosavybės teisių atkūrimo būdu.

11. Konstatavus, kad tie piliečiai, kurių turėta žemė, miškas, vandens telkinys buvo ne to valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, taip pat tie piliečiai, kurie negyvena toje

teritorijoje, negali būti laikomi turinčiais teisėtą lūkestį atkurti nuosavybės teises įgyjant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, netenka prasmės spręsti pareiškėjo iškelto klausimo, „nuo kurio momento atsiranda“ minėtų asmenų teisėti lūkesčiai atkurti nuosavybės teises įgyjant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 61 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

Išaiškinti, kad pagal Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punkto (2002 m. balandžio 2 d. redakcija), 16 straipsnio 7 dalies (1999 m. gegužės 13 d., 2001 m. gruodžio 11 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2007, Nr. 76-3018) tie piliečiai, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas ar vandens telkinys iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo ne to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kitur, taip pat tie piliečiai, kuriems nuosavybės teise priklausiusi nacionalizuota ar kitaip neteisėtai nusavinta žemė, miškas ar vandens telkinys iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo buvo to valstybinio parko ar valstybinio draustinio teritorijoje, bet kurie negyvena to valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, negali būti laikomi turinčiais teisėtą lūkestį atkurti nuosavybės teises įgydami nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško ar vandens telkinio plotą, esantį valstybinio parko, valstybinio draustinio teritorijoje, tačiau tai nereiškia, kad gali būti paneigtas minėtų asmenų teisėtas lūkestis atkurti nuosavybės teises kitu Įstatymo nustatytu būdu.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Sprendimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Toma Birmontienė

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis